

DOI: <https://doi.org/10.15388/SMP.2025>

Mokslinė-praktinė konferencija SLAUGOS MOKSLO NAUJOVĖS: 2025

2025 m. gegužės 21 d.
Vilnius

Konferencija skirta visų specializacijų bendrosios praktikos slaugytojams, išplėstinės praktikos slaugytojams, visų pakopų slaugos studijų programų studentams, slaugos tyrėjams ir mokslininkams

Konferencijos tezės

Sudarytoja Rita URBANAVIČĖ

1 SEKCIJA. RESEARCH IN NURSING / 73

2 SEKCIJA. KLINIKINIAI SLAUGOS TYRIMAI / 85

3 SEKCIJA. SLAUGOS EDUKACIJA / 100

Enhancing health outcomes for sex workers through harm reduction in primary care

Ángela Álvarez Lloreda, Isabel Baeza Monedero

Antonio de Nebrija University

Background. Sex workers face significant health risks, including exposure to sexually transmitted infections (STIs), substance use disorders, and violence. Harm reduction strategies aim to mitigate these risks by providing accessible, non-judgmental healthcare services tailored to their needs. Primary care nurses play a crucial role in implementing these strategies, fostering trust, and ensuring continuity of care.

The aim of the study – this study explores the impact of harm reduction interventions on the health outcomes of sex workers, emphasizing the role of primary care nurses in promoting safer practices and improving access to healthcare services.

Methods. A literature review was conducted using major databases such as PubMed, CINAHL, Taylor and Francis and journals like Elsevier. Peer-reviewed studies and public health reports on harm reduction strategies for sex workers were analyzed. Additionally, protocols and manuals from various autonomous communities in Spain were reviewed to assess regional approaches to harm reduction. Key interventions examined included needle exchange programs, STI prevention and treatment, condom distribution, and educational workshops. The role of primary care nurses was assessed based on their participation in these initiatives and their effectiveness in building patient trust.

Results. The findings indicate that harm reduction strategies significantly decrease health risks among sex workers. Programs led by primary care nurses improved STI prevention, enhanced adherence to healthcare services, and reduced barriers to care. Educational interventions and community outreach fostered a more inclusive and supportive healthcare environment. However, further studies are needed to evaluate long-term outcomes and optimize intervention strategies.

Conclusions. Harm reduction interventions, when implemented with the active participation of primary care nurses, are essential in addressing the health challenges faced by sex workers. Training nurses in non-judgmental communication, outreach strategies, and trauma-informed care enhances the effectiveness of these interventions. Further research and policy development are needed to expand these programs and integrate them into mainstream healthcare systems.

Assessing the quality of services in primary care: patients' point of view

Agnė Žilytė, Aldona Mikaliūkšienė

Vilnius University Faculty of Medicine Institute of Health Sciences Department of Nursing

Background. Primary health care (PHC) services are essential for improving people's physical, mental, and social well-being [1]. The evaluation of the quality of PHC services is a multilevel process that includes significant aspects such as accessibility, patient satisfaction and continuity of services [2]. Assessing patient satisfaction is crucial for evaluating healthcare effectiveness, improving service quality, and ensuring better health outcomes for patients [3].

The aim of the study – to assess primary care service quality from patients' perspectives across multiple dimensions.

Methods. A quantitative study, anonymous questionnaire survey. An adapted Service Quality Questionnaire (SERVQUAL) was used to assess the quality of services. Study involved 378 patients of one Vilnius PHC institution, most of them were women (68.3%). 38.9% of patients were aged 25–34 years. Statistical data analysis was performed using IBM SPSS 23.0 and MS Excel.

Results. It was found that the highest patients' expectations of PHC services were related to dimensions of assurance (4.605 ± 0.643 ; $p < 0.001$) and responsiveness (4.558 ± 0.708 ; $p < 0.001$), while the lowest were related to dimensions of empathy (4.438 ± 0.788 ; $p < 0.001$) and tangibles (4.353 ± 0.858 ; $p < 0.001$). The quality of actually experienced services did not meet patients' expectations in all dimensions: only the assurance (4.335 ± 0.785 ; $p < 0.001$) and empathy (4.163 ± 0.884 ; $p < 0.001$) dimensions had higher scores, while the tangibles (4.104 ± 0.942 ; $p < 0.001$), reliability (4.095 ± 0.926 ; $p < 0.001$) and responsiveness (4.103 ± 0.935 ; $p < 0.001$) were the lowest areas of the patient's perceptions. Service quality significantly differed between expectations and experiences (-0.326 ± 1.184 ; $p < 0.001$). The largest discrepancies were found in the dimensions of responsiveness (-0.454 ± 1.173 ; $p < 0.001$) and reliability (-0.433 ± 1.173 ; $p < 0.001$). These discrepancies highlight issues in punctuality, staff accessibility, and attention to patients' preferences and social status.

Conclusions. Patients' expectations surpass their experiences in all dimensions of PHC service quality, particularly regarding punctuality, responsiveness, and accessibility. Services lack individual attention and empathy toward patients' specific needs and social status, highlighting a systemic need to enhance PHC efficiency and quality.

Literature

1. General Assembly of United Nations. Political Declaration of the High-Level Plenary Meeting on Universal Health Coverage: resolution adopted by the General Assembly. United Nations Digital Library System. United Nations. 2023, 23-20107. Available from: <https://digitallibrary.un.org/record/4025279?v=pdf>
2. Endalamaw A., Khatiri R. B., Erku D., Nigatu F., Zewdie A., Wolka E., et al. Successes and challenges towards improving quality of primary health care services: a scoping review. BMC Health Services Research. 2023; 23(1):1–11. <https://doi.org/10.1186/s12913-023-09917-3>
3. Ferreira D. C., Vieira I., Pedro M. I., Caldas P., Varela M. Patient Satisfaction with Healthcare Services and the Techniques Used for its Assessment: A Systematic Literature Review and a Bibliometric Analysis. Healthcare. 2023; 11(5):639. <https://doi.org/10.3390/healthcare11050639>

The experiences of home care nurses when suspecting dementia in patients

Adelė Mikėnaitė, Marius Čiurlionis, Renata Šturienė

Vilnius University Faculty of Medicine, Institute of Health Sciences, Department of Nursing

Background. Worldwide, dementia is underdiagnosed, with around 75% of all cases going undiagnosed [1]. Dementia action plans, both globally [2] and in Lithuania [3], recommend not only increasing dementia diagnosis rates, but also detecting dementia as early as possible. The majority of people with cognitive impairment are cared for at home [4], and almost 99% of them see a primary care professional at least once a year [5]. Thus, nurses are central to dementia care, as they have the most frequent contact with patients [6] and is usually the first point of contact for patients or their relatives at the onset of early symptoms of dementia [7]. In addition, home care further enables them to observe patients in a familiar environment, which allows them to identify early cognitive impairment in the patient and to suspect a dementia-related condition [8].

The aim of the study – to assess the experiences of home care nurses in suspecting dementia in patients.

Methods. A qualitative descriptive phenomenological approach was used. Data were collected through individual semi-structured interviews with 10 home-based nurses. Analysis was performed using qualitative content analysis.

Results. The results showed that home care nurses identify early signs of dementia-related cognitive decline, including changes in memory, orientation, thinking, and daily functioning. In response, they provide care tailored to individual patient needs and collaborate with relatives and the interdisciplinary team. However, they face challenges such as poor healthcare system coordination, stigmatizing attitudes among relatives, and limited interdisciplinary cooperation.

Conclusions. The availability and regularity of home-based services in the patient's unique environment enable nurses to recognise dementia symptoms early. Identified cognitive changes allow services to be tailored to individual needs, ensuring continued comprehensive care. However, limited education and the low accessibility of home-based services hinder nurses from contributing effectively to early dementia diagnosis.

Literature

1. Gauthier S, Rosa-Neto P, Morais J. A., Webster C. World Alzheimer Report 2021: Journey through the diagnosis of dementia. London, England: Alzheimer's Disease International. 2021; p. 224.
2. World Health Organization (WHO). Global action plan on the public health response to dementia 2017–2025. Geneva: World Health Organization; 2017; P. 22–23. [Interactive] [cited: 2024-

11-16]. Available from: <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/259615/9789241513487-eng.pdf?sequence=1>

3. Petkutė I., Karpavičiūtė S., Stirbytė A., Šilinaitytė-Subačienė T. Teminės gairės demencijos strategijos plėtotei: Demencijos strategijos link. Asociacija „Demencija Lietuvoje“, Vilnius. 2024; p. 14, 17, 40, 47. [Interactive] [cited: 2024-12-07]. Available from: https://demencijalietuvoje.org/wp-content/uploads/2024/10/Demencijos-strategijos-link_2024.pdf

4. Office of the Assistant Secretary for Planning and Evaluation: National plan to address Alzheimer's Disease: 2019 update. U.S. Department of Health and Human Services; 2019 [Interactive] [Cited 2024-08-11]. Available from: <https://aspe.hhs.gov/reports/national-plan-address-alzheimers-disease-2019-update-0>

5. Schwarzkopf L., Menn P., Leidl R., Wunder S., Mehlig H., Marx P., Graessel E., Holle R. Excess costs of dementia disorders and the role of age and gender – an analysis of German health and long-term care insurance claims data. *BMC Health Serv Res.* 2012 Jun 19;12:165. doi: 10.1186/1472-6963-12-165

6. Butler R., Monsalve M., Thomas G. W., Herman T., Segre A. M., Polgreen P. M., Suneja M. Estimating Time Physicians and Other Health Care Workers Spend with Patients in an Intensive Care Unit Using a Sensor Network. *Am J Med.* 2018 Aug;131(8):972.e9–972.e15. doi: 10.1016/j.amjmed.2018.03.015

7. Sodri N. I., Mohamed-Yassin M. S., Mohamad M., Baharudin N. Confidence in Dementia Management and Its Associated Factors among Primary Care Doctors in Malaysia. *Int J Environ Res Public Health.* 2022 Aug 13;19(16). doi: 10.3390/ijerph19169995

8. Zolnoori M., Barrón Y., Song J., Noble J., Burgdorf J., Ryvicker M., Topaz M. HomeAD-Screen: Developing Alzheimer's disease and related dementia risk identification model in home healthcare. *Int J Med Inform.* 2023 Sep;177. doi: 10.1016/j.ijmedinf.2023.105146

Veiksniai, lemiantys slaugytojų priimamus sprendimus, užtikrinant pacientų autonomiją

Aistė Ozelytė, Lina Gedrimė, Rita Urbanavičė

Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto Sveikatos mokslų instituto Slaugos katedra

Tyrimo pagrindimas. Moksliniai tyrimai rodo, kad tinkamas pacientų autonomiją užtikrinančių sprendimų priėmimas gerina sveikatos priežiūros rezultatų kokybę [1–2]. Tačiau pacientų autonomiją užtikrinančių slaugytojų priimamus sprendimus gali veikti įvairūs veiksniai – tiek išoriniai, tiek vidiniai [3]. Todėl, siekiant užtikrinti pacientų autonomiją, svarbu nustatyti veiksnius, lemiančius slaugytojų priimamus sprendimus.

Tikslas – nustatyti veiksnius, lemiančius slaugytojų priimamus sprendimus, užtikrinant pacientų autonomiją.

Metodai. 2024 m. gruodžio ir 2025 m. sausio mėn. atliktas kokybinis tyrimas taikant pusiau struktūruotus interviu, kuriame dalyvavo 15 slaugytojų, dirbančių pasirinktos įstaigos terapijos, slaugos ir paliatyviosios pagalbos skyriuose. Interviu metu buvo pateikti klausimai apie veiksnius, turinčius įtakos slaugytojų priimamiems sprendimams, užtikrinant pacientų autonomiją, bei socialiniai ir demografiniai klausimai. Duomenų analizei taikytas indukcinis turinio analizės metodas, išskiriant kategorijas ir subkategorijas. Tyrimui atlikti gautas Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto Sveikatos mokslų instituto Mokslinių tyrimų etikos komisijos leidimas Nr. 150000-S-831.

Rezultatai. Visi respondentai svarbiausiais kriterijais įvardijo su paciento sveikata susijusius veiksnius – paciento fizinę ir psichologinę būklę. Dalyviai taip pat išskyrė išorinius veiksnius: paciento išsilavinimą, padėtį visuomenėje ir paciento artimuosius. Į paciento fizinę būklę atsižvelgiama dėl trijų esminių priežasčių: siekiant apsaugoti pacientą nuo galimos žalos sveikatai; apsaugoti save nuo atsakomybės įvykus nepageidaujamam įvykiui ir palengvinti pacientų psichologinį susitaikymą, ligai progresuojant. Psichologinė būklė vertinama, nes paciento kognityviniai gebėjimai yra sutrikę, pasireiškia nerimas, agresija ar baimė – jie laikomi svarbiais argumentais riboti pacientų autonomiją. Aukštasis išsilavinimas, šeima ir „prestižinė“ karjera dalyvių vertinami kaip autonomijos skatinimui palankūs veiksniai, o artimieji – paciento autonomijos ribojimui.

Išvados. Slaugytojų priimamiems sprendimams, užtikrinant pacientų autonomiją, daugiausiai įtakos turėjo su paciento sveikata susiję veiksniai, paciento socialinė padėtis ir artimieji.

Literatūra

1. Molina-Mula J., Gallo-Estrada J. Impact of Nurse-Patient Relationship on Quality of Care and Patient Autonomy in Decision-Making. *Int J Environ Res Public Health*. 2020;17(3):835.
2. Nibbelink C. W., Brewer B. B. Decision-making in nursing practice: an integrative literature review. *J Clin Nurs*. 2018;27(5-6):917–928.
3. Chung F. F., Wang P. Y., Lin S. C., Lee Y. H., Wu H. Y., Lin M. H. Shared clinical decision-making experiences in nursing: a qualitative study. *BMC Nurs*. 2021;20(85):1–9.

Slaugytojo vaidmuo konsultuojant piktybine melanoma sergančius pacientus: kaupiamoji literatūros analizė

Aistė Gerazimaitė¹, Viktorija Kielė^{1,2}

¹ Vilniaus kolegijos Sveikatos priežiūros fakultetas

² Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto Sveikatos mokslų institutas

Tyrimo pagrindimas – slaugytojo vaidmuo konsultuojant piktybine melanoma sergančius pacientus yra ypač svarbus dėl sparčiai tobulėjančių gydymo metodų ir jų sudėtingumo. Tačiau literatūra, konkrečiai nagrinėjanti šį vaidmenį, yra ribota, todėl šios kaupiamosios analizės tikslas – išsamiai įvertinti slaugytojo vaidmenį šios pacientų priežiūros grupėje, atsižvelgiant į naujus gydymo būdus.

Tikslas – išanalizuoti empirinius tyrimus apie slaugytojo vaidmenį konsultuojant piktybine melanoma sergančius pacientus.

Tiriamieji ir jų imtis. Išsami literatūros paieška atlikta trijose duomenų bazėse: *Pu-bMed*, *Springer* ir *Wiley Online Library*. Paieška orientuota į tyrimus, skirtus analizuoti slaugytojų vaidmenį, intervencijas ir naujoves piktybinės melanomos gydymo srityje, ypač naujų gydymo būdų kontekste. Paiešką atliko vienas tyrėjas, ji apribota viso teksto recenzuotais straipsniais anglų kalba, publikuotais nuo 2018 iki 2024 metų.

Metodai. Literatūros atrankos procesas buvo vykdomas laikantis PRISMA gairių, naudojant 2020 m. srauto diagramą. Straipsnių kokybę vertino du nepriklausomi vertintojai, kurie nagrinėjo tyrimus pagal iš anksto apibrėžtus kriterijus. Vertinimai buvo atlikti rankiniu būdu, siekiant išlaikyti proceso tikslumą ir sumažinti šališkumo riziką. Kiekvienas tyrimas buvo įvertintas pagal Kmet, Lee & Cook kriterijus, kurie taikomi kokybiniais ir kiekybiniais tyrimams bei užtikrina metodologinį standartų atitikimą.

Rezultatai. Septyni tinkami tyrimai atitiko įtraukimo reikalavimus. Nustatyti gydymo būdai buvo sugrupuoti į dvi pagrindines kategorijas: imunoterapiją ir chemoterapiją. Slaugytojų konsultacijos buvo sugrupuotos į dvi pagrindines kategorijas: terapinę intervenciją ir paciento konsultavimą.

Išvados. Atlikus analizę nustatyta, kad dažniausiai tiriami adjuvantinės, tikslinės terapijos ir kontrolinių taškų inhibitorių gydymo būdai, o rečiau – adaptyvioji ląstelių terapija bei chemoterapija. Slaugytojai, konsultuodami piktybine melanoma sergančius pacientus, atlieka svarbų vaidmenį, suteikdami informaciją apie gydymo būdus, jų tikslus ir šalutinius poveikius. Jų konsultacijų nauda yra svarbi ir sveikatos priežiūros komandai, ir pacientams.

Literatūra

1. PRISMA 2020 flow diagram. (2021). PRISMA Statement. <https://www.prisma-statement.org/prisma-2020-flow-diagram>.
2. Kmet L. M., Lee R. C., & Cook L. S. (2004). *Standard quality assessment criteria for evaluating primary research papers from a variety of fields*. Alberta Heritage Foundation for Medical Research (AHFMR).

Factors affecting job (dis)satisfaction of surgical nurses: a systematic literature review

Vilma Žydžiūnaitė, Dr., Professor

Nursing Department, Faculty of Health sciences, Klaipeda University

Department of Nursing and social welfare, Faculty of Health Sciences, Klaipeda State University of Applied Sciences / Higher Education Institution

Background. Job (dis)satisfaction is a broad concept that is studied in various fields, such as: social, psychological, medical, health care, and nursing [1–4]. The topic of job satisfaction became popular when work became an integral part of every individual's life. Employees spend a lot of time in the work environment throughout their lives, where they learn and improve, and gain new knowledge [5–7]. There are variety of factors that determine employees' (dis)satisfaction with work. Researchers found various factors that determine surgical nurses' (dis)satisfaction with work. Surgical nurses study for a long time and give their knowledge and skills in order to help patients, but they receive insufficient remuneration, which encourages them to change jobs [8–11]. Surgical nurses are dissatisfied with heavy workload, which takes away energy and affects their health. Another factor is an effective team and cooperation [12, 13]. A pleasant work environment and good relations with the team support the emotional health of nurses and improve their mood and motivation for work [14, 15]. Cooperation between colleagues helps to improve, nurses gain new knowledge and consolidate the knowledge they already have [16, 17]. It is precisely these factors that affect surgical nurses' (dis)satisfaction with their work that the leaders of healthcare institutions should pay attention to, because their main goal is to ensure the efficiency and productivity of employees, which are inseparable from the quality of work [18, 19].

The study aimed to highlight the factors influencing surgical nurses' job satisfaction.

Research methodology. A systematic literature review was performed. The sample consisted of N=43 empirical articles, which matched the eligible inclusion criteria.

Results indicated that factors represent internal external, individual and institutional. The external factors incorporate work environment, job conditions, management and leadership styles, workload, salary and psychological wellbeing. The internal factors mean nurses' competences and career possibilities. Individual factors are related to socio-demography of a surgical nurse. Community factors include professional solidarity, professional dignity, and team-working. Work engagement, mobbing/bullying and professional identity are also important multilayered factors that influence surgical nurse's job (dis)satisfaction.

Conclusions reveal that surgical nurses' job satisfaction needs to be at edge within the health care institutions. Factors that influence surgical nurses' job satisfaction are related to professional work environment, nurse's personality, professional community

and nursing management. These factors influence nurses' work promotion opportunities, retention, and job change. There is no single most important factor; all four types of factors work together, but within each type, any factor can have a stronger or weaker effect on surgical nurses' job satisfaction.

It is *recommended* for health care institution nursing managers to design and execute approaches and strategies which focus on factors that increase the satisfaction of surgical nurses by strengthening them and reducing the impact of factors that reduce surgical nurses' job satisfaction.

References

1. Aiken L. H., Sloane D. M., Bruyneel L., Van den Heede K., Griffiths P., Busse R., Diomidous M., Kinnunen J., Kózka M., Lesaffre E., McHugh M. D. Nurse staffing and education and hospital mortality in nine European countries: a retrospective observational study. *Lancet*, 2014; 383(9931): 1824–1830. doi: 10.1016/S0140-6736(13)62631-8. Epub 2014 Feb 26
2. Akter N., Akter M. K., Turale S. Barriers to quality of work life among Bangladeshi nurses: a qualitative study. *Int Nurs Rev*, 2019; 66(3): 396–403. doi: 10.1111/inr.12540
3. Borhani F., Arbabisarjou A., Kianian T., Saber S. Assessment of predictable productivity of nurses working in Kerman university of medical sciences' teaching hospitals via the dimensions of quality of work life. *Glob J Health Sci*, 2016; 8(10): 65–72. doi: 10.5539/gjhs.v8n10p65
4. Brooks B. A., Storfjell J., Omoike O., Ohlson S., Stemler I., Shaver J., Brown A.. Assessing the quality of nursing work life. *Nurs Adm Q*, 2007; 31(2): 152–157. doi: [10.1097/01.NAQ.0000264864.94958.8e](https://doi.org/10.1097/01.NAQ.0000264864.94958.8e)
5. Brooks B. A., Anderson M. A. Defining quality of nursing work life. *Nurs Econ*, 2005; 23(6): 319–326.
6. Damayanthi H. D., Wichaikhum O., Chontawan R. Predicting factors of job satisfaction among nurses in Sri Lanka. *Int J Pharm Biol Sci*, 2014; 28(1): 1–7. Article ID: IJPBS14 06.
7. Drennan V. M., Ross F. Global nurse shortages: the facts, the impact and action for change. *Br Med Bull*, 2019; 130(1): 25–37. doi: 10.1093/bmb/ldz014
8. Kaddourah B., Abu-Shaheen A. K., Al-Tannir M. Quality of nursing work life and turnover intention among nurses of tertiary care hospitals in Riyadh: a cross-sectional survey. *BMC Nurs*, 2018; 17(1): 43. <https://bmcnurs.biomedcentral.com/articles/10.1186/s12912-018-0312-0> [Accessed 2nd January, 2025]
9. Kagwe J., Jones S, Johnson S. L. Factors related to intention to leave and job satisfaction among registered nurses at a large psychiatric hospital. *Issues Ment Health Nurs*, 2019; 40(9): 754–759. doi: 10.1080/01612840.2019.1611977
10. Lee Y. W., Dai Y. T., Chang M. Y., Chang Y. C., Yao K. G., Liu M. C. Quality of work life, nurses' intention to leave the profession, and nurses leaving the profession: a one-year prospective survey. *J Nurs Scholarsh*, 2017; 49(4), 438–444. doi: 10.1111/jnu.12301
11. Lu H., Zhao Y., While A. Job satisfaction among hospital nurses: a literature review. *International J Nurs Stud*, 2019; 94:21–31. doi: 10.1016/j.ijnurstu.2019.01.011
12. Nei D., Snyder L. A., Litwiller B. J. Promoting retention of nurses: a meta-analytic examination of causes of nurse turnover. *Health Care Manag Rev*, 2015; 40(3): 237–253. doi: 10.1097/HMR.0000000000000025
13. Pujiyanto T. I., Suprihati S., Nursalam N., Ediyati A. Improving nursing work services through development model of quality of nursing work life. *J Ners*, 2017; 12(2): 212–218. doi:

<https://doi.org/10.20473/jn.v12i2.6294>

14. Sabanciogullari S., Dogan S. Relationship between job satisfaction, professional identity and intention to leave the profession among nurses in Turkey. *J Nurs Manag*, 2015; 23(8): 1076–1085. doi: 10.1111/jonm.12256
15. Suresh K. Empirical study on the quality of work life of nurses in private hospitals. *Manag*, 2019; 7(1): 92–102. doi: 10.34293/management.v7i1.568
16. Thakre S. B., Thakre S. S., Thakre S. N. Quality of work life of nurses working at tertiary health care institution: a cross sectional study. *Int J Community Med Public Health*, 2017; 4(5): 1627–1636. doi: <https://doi.org/10.18203/2394-6040.ijcmph20171775>
17. Tomietto M., Rappagliosi C. M., Sartori R., Battistelli A. Newcomer nurses' organisational socialisation and turnover intention during the first 2 years of employment. *J Nurs Manag*, 2015; 23(7): 851–858. doi: 10.1111/jonm.12224
18. Zangaro G. A., Soeken K. L. A meta-analysis of studies of nurses' job satisfaction. *Res Nurs Health*, 2007; 30(4): 445–458. doi: 10.1002/nur.20202
19. Hall D. S. Work-related stress of registered nurses in a hospital setting. *J Nurses Prof Dev*, 2004; 20(1): 6–14. doi: 10.1097/00124645-200401000-00002

Skausmo valdymas po klubo sąnario endoprotezavimo operacijos

Irena Molis, Simona Paulikienė

Vilniaus kolegijos Sveikatos priežiūros fakultetas

Tyrimo pagrindimas. Klubo sąnario endoprotezavimas – viena dažniausiai atliekamų ortopedinių operacijų, padedančių atkurti paciento judėjimo funkciją ir pagerinti gyvenimo kokybę. Nepaisant šios intervencijos sėkmės, pooperacinis skausmas išlieka viena didžiausių problemų, turinčių įtakos pacientų sveikatos būklei, ankstyvai reabilitacijai po operacijos. Kaip rodo tyrimai, nepakankamas ar netinkamas skausmo valdymas gali sulėtinti gijimo procesą, padidinti lėtinio skausmo ir pooperacinių komplikacijų išsivystymo riziką [1, 2].

Tikslas – išanalizuoti skausmo valdymą po klubo sąnario endoprotezavimo operacijos.

Metodai. Tyrime taikytas kiekybinis metodas – anketinė apklausa. Tyrime dalyvavo 44 pacientai, kuriems buvo atlikta klubo sąnario endoprotezavimo operacija, ir 39 slaugos specialistai, dirbantys ortopedijos ir traumatologijos skyriuose. Tyrimo duomenys buvo analizuojami naudojant aprašomąją statistiką.

Rezultatai. Tyrimu nustatyta, kad pirmąsias 48 valandas po operacijos pacientai dažniausiai patiria vidutinio arba stipraus intensyvumo skausmą, skausmo intensyvumas siekė vidutiniškai 5,7 balo pagal skaitmeninę analoginę skalę. Daugelis pacientų pasikliauja tik medikamentiniu skausmo malšinimo būdu, o jų žinios apie nemedikamentinius skausmo malšinimo būdus buvo ribotos. Be to, dalis pacientų savarankiškai vartojo skausmą malšinančius vaistus be gydytojo ar slaugytojo rekomendacijų, kas galėjo sukelti pavojų jų sveikatai. Slaugytojai dažniausiai taiko gydytojo paskirtą skausmo valdymo planą, tačiau individualus skausmo vertinimas nebuvo pakankamas. Pastebėtas nepakankamas pacientų informavimas apie nemedikamentinius skausmo kontrolės būdus.

Išvados. Tyrimo rezultatai parodė, kad pacientai linkę pasikliauti vien medikamentiniu skausmo valdymu, neįvertindami alternatyvių metodų, tokių kaip savimasažas ar atsipalaidavimo technikos. Slaugytojai, nors ir taiko skausmo malšinimo priemonės, dažnai susiduria su laiko stoka ir ne visuomet tinkamai įvertina paciento skausmą. Siekiant pagerinti pooperacinį skausmo valdymą, rekomenduojama stiprinti pacientų edukaciją bei skatinti kompleksinį medikamentinių ir nemedikamentinių skausmo valdymo metodų taikymą.

Literatūra

1. Bushnell M. C., Čeko M., Low L. A. Psychological and pain modulation mechanisms in chronic pain. *Nat Rev Neurosci.* 2021;22(5):266–281.
2. Stubhaug A., Støren I., Breivik H. Persistent post-surgical pain: challenges and prevention. *Pain Reports.* 2024;9(1):e1174.

Slaugytojų iššūkiai atpažįstant sergančiųjų demencija elgesio ir psichologinius simptomus

Kotryna Danuta Vanagaitė, Agnė Jakavonytė-Akstinienė

Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto Sveikatos mokslų instituto Slaugos katedra

Tyrimo pagrindimas. Demencija – visame pasaulyje viena pagrindinių priežasčių, lemiančių vyresnio amžiaus žmonių negalią ir priklausomybę [1]. Sergant šia liga kognityvinės funkcijos mažėja, blogėja gebėjimas bendrauti ir reikšti savo poreikius, dėl to atsiranda elgesio ir psichologinių simptomų, kuriems priskiriama klaidėsiai, haliucinacijos, apatija, nerimas, depresija ir kt. Visi išvardyti simptomai turi didelę įtaką demencijos eigai ir valdymui [2]. Atpažinti ir valdyti simptomus yra iššūkis tiek slaugytojams, tiek demencija sergančiųjų artimiesiems, kurie dažnai patiria didelę fizinę, emocinę ir finansinę naštą rūpindamiesi tokiais asmenimis [3].

Tikslas – nustatyti slaugytojų iššūkius atpažįstant sergančiųjų demencija elgesio ir psichologinius simptomus.

Metodai. Tyrimas vyko 2025 m. vasario mėn. Taikytas pusiau struktūruotas interviu metodas. Klausimai sudaryti pačios tyrėjos, analizuojant užsienio šalių ir Lietuvos mokslinę literatūrą. Tyrime dalyvavo 10 slaugytojų. Tyrimo dalyvių asmenybės buvo nuasmenintos taikant kodavimą: S1, S2... S10. 2024 m. lapkričio 18 d. gautas Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto mokslinių tyrimų etikos komiteto pritarimas Nr. (1.7 E) 150000-KT-456.

Rezultatai. Visi tyrime dalyvavę respondentai buvo moterys. Jauniausios respondentės amžius buvo 25 metai, vyriausios – 62 metai. Respondenčių profesinio darbo stažas įvairavo nuo vienerių iki 42 metų, o dirbant su sergančiaisiais demencija nuo vienerių iki 20 metų. Respondentės išskyrė kelis pagrindinius iššūkius, su kuriais susiduria prižiūradamos demencija sergančius pacientus. Priešinimasis intervencijoms dažniausiai pasireiškia paciento nenoru bendradarbiauti gydymo procese (S4, S5, S7), „<...> sunkiai pavyksta susikalbėti su pacientu“ (S4). Dažnai pastebima, kad nevartojama vaistų (S5, S6, S8, S9, S10), t. y. pacientai atsisako gerti paskirtus medikamentus arba juos „išspjauna“ (S5, S6, S10). Kitas svarbus iššūkis – higienos priežiūros sunkumai. Kai kurie pacientai rodo kategorišką „atsisakymą maudytis“ (S6), nenori būti prausiami, tai apsunkina kasdienę jų priežiūrą. Prie higienos apsunkinimo prisideda nenoras dėvėti sauskelnių (S3, S6, S7, S10). Taip pat pasireiškia „nenoras rengtis ar nusirengti“ (S1, S6, S10). Slaugytojos akcentuoja elgesio pokyčius, tokius kaip nenorą išeiti į lauką (S1, S3, S4, S5, S6, S8, S9, S10) ir agresiją (S1, S6, S9, S10), dėl to slaugytojos patiria didelių išbandymų slaugydamos pacientus. Tik viena slaugytoja nepastebėjo jokių iššūkių: „Aš

labai su meile žiūrių į tą žmogų ir sunkumų nėra...“ (S2). Taigi, respondentės įvardijo įvairius iššūkius, tačiau daugiausiai atkreipė dėmesį į medikamentų nevartojimą ir pacientų nenorą eiti į lauką.

Išvados. Dažniausiai kylantys iššūkiai – vaistų nevartojimas, asmens higienos priežiūros sunkumai, valios stoka eiti į lauką ir agresijos pasireiškimas.

Literatūra

1. World Health Organization. Dementia [Internet]. 2023. Prieiga per internetą [žiūrėta 2025-04-02]: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/dementia>
2. Cloak N, Schoo C, Al Khalili Y. Behavioral and Psychological Symptoms in Dementia. [Updated 2024 Feb 27]. In: StatPearls [Internet]. Treasure Island (FL): StatPearls Publishing; 2025 Jan-. Available from: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK551552/>
3. Jung G., Lee J. Behavioral and Psychological Symptoms and Associated Factors in Community-Dwelling Persons at the First Time of Dementia Diagnosis. *Int J Environ Res Public Health*. 2022 Jun 24;19(13):7765. doi: 10.3390/ijerph19137765. PMID: 35805421; PMCID: PMC9265813

Slaugos problemos taikant ekstrakorporinę membraninę oksigenaciją COVID-19 pandemijos metu

Zyta Kuzborska, Virginija Sokolovska

Vilniaus kolegijos Sveikatos priežiūros fakultetas

Tyrimo pagrindimas. Ekstrakorporinė membraninė oksigenacija (EKMO) – tai pažangi laikino gyvybės palaikymo sistema, skirta kvėpavimo ir (arba) širdies veiklai palaikyti [1]. EKMO vis dažniau naudojama pacientams, sergantiems kvėpavimo ar širdies nepakankamumu [2]. Covid-19 pandemijos metu jos taikymas padažnėjo [3], kadangi sunkia COVID-19 forma sergantiems pacientams paprastai išsivysto kvėpavimo nepakankamumas ir ūminio kvėpavimo distreso sindromas [4, 5]. EKMO yra kompleksinis gydymas, reikalaujantis greitos medicinos personalo reakcijos ir kruopščios slaugos [6]. EKMO slauga apima įrangos patikrinimą, hemodinamikos stebėjimą, antikoagulantų valdymą, raminamųjų ir analgetikų skyrimą, pragulų prevenciją, higienos palaikymą [7]. Anestezijos ir intensyviosios terapijos slaugytojai, turintys žinių ir gebantys nustatyti EKMO sukeltas komplikacijas, gali sumažinti pacientų sergamumą ir mirtingumą [8]. Atliktuose Lietuvos moksliniuose tyrimuose pasigendama išsamesnių ir gilesnių tyrimų, atskleidžiančių slaugytojų patiriamus iššūkius taikant EKMO. Juose apžvelgiami EKMO taikymo ypatumai, tačiau pasigendama išsamesnių tyrimų, kuriais būtų analizuojamos slaugytojų patirtys taikant EKMO pandemijos metu.

Tikslas – išanalizuoti slaugytojų patiriamus iššūkius taikant EKMO COVID-19 pandemijos metu.

Metodas. Pasirinktas kokybinis tyrimas – pusiau struktūruotas interviu. Tyrime dalyvavo 10 anestezijos ir intensyviosios terapijos slaugytojų. Visos tyrime dalyvavusios slaugytojos turi patirties, kaip taikoma EKMO, ši patirtis buvo nuo 4 iki 23 metų.

Rezultatai. Pandemijos metu pagrindiniai EKMO taikymo iššūkiai buvo susiję su slaugytojų darbo krūvių pokyčiais, nestabilia pacientų būkle, pandemijos keliamomis grėsmėmis, greitu ligos regresavimu, naujų aparatų naudojimu. Taikant EKMO pandemijos metu slaugytojams iššūkių kilo ir dėl EKMO aparatų trūkumo: ne visiems pacientams jų užtekdavo, todėl dažnai tekdavo rinktis, kuriam pacientui taikyti EKMO, atsižvelgiant į paciento amžių, sveikatos būklę bei kitus veiksnius.

Išvados. Apibendrinus empirinio tyrimo rezultatus nustatyta, kad pandemijos metu EKMO taikymas slaugytojams sukėlė įvairių iššūkių, susijusių su padidėjusiu darbo krūviu, pandemijos padariniais, tokiais kaip: susirgimų baimė, sunkesnės būklės pacientų slaugymas, EKMO aparatų trūkumas.

Literatūra

1. Maksvytytė Š., Ševčenko V. Eksprakorporinė membraninė oksigenacija. Sveikatos mokslai. 2021; 31(4):6–11. doi: 10.35988/sm-hs.2021.133
2. Fitzsimons M. G., Crowley J., Mark J. B., Finlay G. COVID-19: Extracorporeal membrane oxygenation (ECMO). 2021.
3. Salazar L., Bermon A., Vasquez R., Castillo M., Mendoza-Monsalve A., Landinez M. F., at al. Improving Extracorporeal Membrane Oxygenation Survival in COVID-19. Effect of a Bundle of Care. American Society for Artificial Internal Organs Journal. 2022; 68(10):1233–1240. doi:10.1097/MAT.0000000000001762
4. Paolone S. Extracorporeal Membrane Oxygenation (ECMO) for Lung Injury in Severe Acute Respiratory Distress Syndrome (ARDS): Review of the Literature. Clinical nursing research. 2017; 26(6): 747–762. doi:10.1177/1054773816677808
5. Badulak J., Antonini M., Stead Ch. M., Shekerdemian L., Raman L., at al. Extracorporeal Membrane Oxygenation for COVID-19: Updated 2021 Guidelines from the Extracorporeal Life Support Organization. ASAIO Journal. 2021; 67(5):485–495. doi: 10.1097/MAT.0000000000001422
6. Chaica V., Pontifice-Sousa P., Marques R. Nursing approach to the person in critical situation submitted to extracorporeal membrane oxygenation: Scoping Review. Intermeria Global. 2020; 59:534–546. doi: 10.6018/eglobal.395701
7. Filho V., Novello K. Care Management for Patients with Covid-19 Receiving Extracorporeal Membrane Oxygenation (ECMO): A Narrative Review. Front Med Case Rep; 2021; 2(6):1–19. doi: 10.47746/FMCR.2021.2611
8. Van Kiersbilck C., Gordon E., Morris D. Ten things that nurses should know about ECMO. Intensive care medicine. 2016; 42(5):753–755. doi: 10.1007/s00134-016-4293-8

Vaikų, turinčių aktyvumo ir dėmesio trūkumo sutrikimą, slaugos poreikiai

Goda Kisieliūtė, Greta Jakutė

Vilniaus kolegijos Sveikatos priežiūros fakulteto Slaugos katedra

Tyrimo pagrindimas. Aktyvumo ir dėmesio sutrikimą (ADHD) turinčių vaikų slaugos poreikių tyrimas yra itin svarbus dėl šio sutrikimo poveikio jų kasdieniam gyvenimui, emocinei gerovei ir socialinei integracijai. ADHD sukelia didelių iššūkių jų šeimoms – didina emocinį ir fizinį stresą, apsunkina tėvystės sprendimus. Siekiant užtikrinti efektyvią pagalbą tiek vaikams, tiek jų artimiesiems, būtina gilinti supratimą apie jų specifinius slaugos poreikius ir kurti veiksmingas paramos strategijas, orientuotas į individualius sprendimus bei ilgalaikę gerovę.

Tikslas – išanalizuoti vaikų, turinčių aktyvumo ir dėmesio sutrikimą, slaugos poreikius.

Metodika. Tyrime dalyvavo 8 tėvai (globėjai), auginantys bent vieną vaiką, turintį ADHD. Buvo pasirinktas pusiau struktūruoto interviu metodas, siekiant atskleisti tėvų patirtis ir poreikius, susijusius su vaikų priežiūra, auklėjimu, kasdienės rutinos valdymu bei emocinės paramos teikimu. Taip pat buvo siekiama išryškinti veiksmingas intervencijas, galinčias prisidėti prie šeimų gerovės gerinimo. Interviu klausimus parengė tyrimo autorė, remdamasi išanalizuotais mokslinės literatūros šaltiniais. Tyrimas buvo atliktas nuotoliniu būdu, laikantis etikos principų.

Rezultatai. Atskleista, kad tėvai (globėjai) susiduria su vaikų emocijų kaita, dėmesio koncentravimo sunkumais ir nenoru priimti pagalbą. Dėl šių iššūkių pusė tėvų patiria laiko stoką, sunkumus skiriant dėmesį kitiems vaikams bei išlaikant kasdienę rutiną. Daugiau nei pusė respondentų akcentavo specialistų pagalbos poreikį. Tėvų emocinės reakcijos į šiuos iššūkius apima pyktį, neviltį ir depresiją, tačiau trečdalis jų įžvelgia teigiamų aspektų bendrose veiklose su vaikais. Visi apklausti tėvai efektyviausiomis vaikų elgesio valdymo strategijomis įvardijo taisyklių nustatymą, išankstinį planavimą ir aplinkos keitimą.

Išvados. Nustatyta, kad daugumai vaikų sunku susikaupti dėl išorinių trukdžių ir emocijų svyravimų, o tėvai dėl to patiria iššūkių šeimos rutinoje. Elgesio ir emocijų reguliavimui dažniausiai taikomos taisyklės ir dienos planavimas, tačiau tėvams dažnai kyla pyktis dėl vaikų elgesio sunkumų. Dauguma tėvų ieško psichologų ir psichoterapeutų pagalbos, tačiau slaugytojai vaikų gydymo procese dalyvauja nepakankamai.

Mobiliųjų technologijų integravimas į slaugytojų darbą operacinėje

Rūta Rygertaitė, Indrė Čergelytė-Podgrušienė, Murad Klyčmuradov

Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto Sveikatos mokslų instituto Slaugos katedra

Tyrimo pagrindimas. Šiuolaikinė sveikatos priežiūros sistema susiduria su unikalėmis problemomis, tokiomis kaip didelis informacijos kiekis ir nuolatinis pacientų srautas [1]. Mobiliosios technologijos siūlo sprendimus, leidžiančius greitai perduoti svarbią informaciją apie paciento būklę ir gydymo planus [2]. Tačiau šios technologijos kelia ir rizikų, pavyzdžiui, duomenų saugumo ir privatumo problemas. Mobilieji įrenginiai, tokie kaip išmanieji telefonai ir planšetės, vis dažniau naudojami sveikatos priežiūroje [3]. Slaugytojams operacinėse būtina turėti greitą prieigą prie informacijos, todėl mobilieji įrenginiai yra svarbūs jų kasdienėje veikloje. Tyrimai rodo, kad mobilūs įrenginiai gerina slaugos praktiką ir pacientų priežiūrą, suteikdami slaugytojams galimybę greitai pasiekti klinikines gaires ir paciento duomenis, o tai padeda priimti informuotus sprendimus [4, 5, 6]. Nors šios technologijos gali pagerinti informacijos prieigą, slaugytojai turi atsižvelgti į duomenų saugumą [7].

Tikslas – išanalizuoti mobiliųjų technologijų integravimą į slaugytojų darbą operacinėje.

Metodai. Tyrimo metu taikytas kiekybinis tyrimo metodas, naudojant rašytinę apklausą. Klausimynas buvo paskelbtas „Lietuvos operacinės slaugytojų draugija“ grupėje Facebook. Apskaičiavus pagal Paniotto formulę imtį bei pritaikius paklaidą, siekta surinkti 278 užpildytus klausimynus. Iš viso gauta 300 anketų, o duomenų analizei pasitelktas SPSS 29.0.0.0 versijos programų paketas.

Rezultatai. Tyrimu nustatyta, kad slaugytojų amžius, išsilavinimas ir darbo patirtis daro įtaką mobiliųjų įrenginių naudojimui. Taip pat tyrimo duomenys atskleidė, kad slaugytojai iki 49 metų amžiaus dažniau naršo internete, o vyresni slaugytojai mažiau naudojami internetu ir dažniau skambina. Tyrimu atskleista, kad slaugytojai, turintys aukštąjį universitetinį išsilavinimą, rečiau darbe naudoja įrenginius asmeniniams reikalsams. Tyrimu atskleista, kad slaugytojai, kurie turi mažesnę darbo stažą ir yra jaunesni, darbo metu rečiau naudojami mobiliuosiuose įrenginiuose.

Išvados. Tyrimu nustatyta, kad jaunesni slaugytojai labiau linkę naudoti mobiliuosius įrenginius naršymui, tuo tarpu vyresni slaugytojai dažniau teikia pirmenybę telefoniniams skambučiams. Taip pat tyrimo duomenys atskleidė, kad aukštasis išsilavinimas turi įtakos mobiliųjų įrenginių naudojimui. Be to, anestezijos slaugytojai, nepaisydami nustatytų draudimų, mobiliuosius įrenginius naudoja dažniau nei kiti operacinėje dirbantys slaugos specialistai.

Literatūra

1. Jiang X., Ming W. K., You J. H. The Cost-Effectiveness of Digital Health Interventions on the Management of Cardiovascular Diseases: Systematic Review. *J Med Internet Res.* 2019;21(6):e13166. doi: 10.2196/13166
2. De La Cruz Monroy M. F. I., Mosahebi A. The Use of Smartphone Applications (Apps) for Enhancing Communication With Surgical Patients: A Systematic Review of the Literature. *Surg Innov.* 2019;26(2):244-259. doi: 10.1177/1553350618819517
3. Attri J. P., Khetarpal R., Chatrath V., Kaur J. Concerns about usage of smartphones in operating room and critical care scenario. *Saudi J Anaesth.* 2016;10(1):87-94. doi: 10.4103/1658-354X.169483
4. de Jong A., Donelle L., Kerr M. Nurses' Use of Personal Smartphone Technology in the Workplace: Scoping Review. *JMIR Mhealth Uhealth.* 2020; 8(11):e18774. doi: 10.2196/18774
5. Becking-Verhaar F. L., Verweij R. P. H., de Vries M., Vermeulen H., van Goor H., Huisman-de Waal G. J. Continuous Vital Signs Monitoring with a Wireless Device on a General Ward: A Survey to Explore Nurses' Experiences in a Post-Implementation Period. *Int J Environ Res Public Health.* 2023; 20(10):5794. doi: 10.3390/ijerph20105794
6. Al Baalharith I., Al Sherim M., Almutairi S. H. G., Albaqami A. S. A. Telehealth and Transformation of Nursing Care in Saudi Arabia: A Systematic Review. *Int J Telemed Appl.* 2022;2022:8426095. doi: 10.1155/2022/8426095
7. Cinar A. C., Kara T. B. The current state and future of mobile security in the light of the recent mobile security threat reports. *Multimed Tools Appl.* 2023;82(13):20269-20281. doi: 10.1007/s11042-023-14400-6

Moterų žinios apie pakaitinę hormonų terapiją menopauzės laikotarpiu

Romualda Vertelytė, Natalija Juškina

Vilniaus kolegijos Sveikatos priežiūros fakultetas

Tyrimo pagrindimas. Moterų ilgaamžiškumas visame pasaulyje didėja. Prognozuojama, kad iki 2050 m. 50 metų ir vyresnių moterų skaičius pasaulyje iš viso pasieks 1,6 mlrd. Besong ir kt. teigimu, moters organizmo senėjimas – neišvengiamas ir natūralus procesas, viena jo apraiškų – prasidėjusi menopauzė [1]. Menopauzė – tai vienas iš moters gyvenimo ciklo etapų, žymintis reprodukcinio amžiaus pabaigą. Menopauzė atsiranda dėl susilpnėjusios kiaušidžių folikulų funkcijos ir sumažėjusio kraujyje cirkuliuojančio estrogeno kiekio. Dauguma moterų patiria menopauzę nuo 45 iki 55 metų, ji trunka gali nuo 2 iki 10 ar daugiau metų [2]. Menopauzės simptomų našta gali labai paveikti asmeninį, socialinį ir darbinį moterų gyvenimą. Siekiant pagerinti moterų gyvenimo kokybę bei sumažinti menopauzės ir jos simptomų pasireiškimą, taikoma pakaitinė hormonų terapija.

Tikslas – išanalizuoti, kokios yra moterų žinios apie pakaitinę hormonų terapiją menopauzės laikotarpiu.

Tiriamieji ir jų imtis, tyrimo metodas. Tyrime dalyvavo 103 respondentės (X klinikos pacientės), sutikusios dalyvauti apklausoje. Siekiant išsiaiškinti moterų žinias apie pakaitinę hormonų terapiją menopauzės laikotarpiu, buvo sudaryta anketa. Tyrimo duomenys buvo apdoroti ir analizuojami naudojant *Microsoft Office Excel 2016* ir *Microsoft Word 2016* programas.

Rezultatai. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad didžioji dalis respondenčių žino, jog pakaitinė hormonų terapija (PHT) gali būti taikoma kaip gydymo būdas menopauzės simptomams palengvinti, tačiau informacijos joms nepakanka. Daugiau nei pusė respondenčių pažymėjo, kad joms trūksta informacijos, kokios yra ilgalaikės PHT naudojimo pasekmės, galimas PHT šalutinis poveikis ir rizikos, PHP ilgalaikio vartojimo poveikis. Trečdalis respondenčių pažymėjo, kad trūksta informacijos apie skirtingas PHT formas ir jų pritaikymą. Pasirinkti PHT skatino gydytojų rekomendacijos, menopauzės simptomų sumažėjimas. Respondentės vengia taikyti PHT baimindamosi šalutinio poveikio, vėžio rizikos ar kitų sveikatos problemų. Slaugytojo vaidmuo informuojant apie PHT įvardijamas kaip svarbus.

Išvados. Analizuojant pateiktus tyrimo rezultatus nustatyta, kad respondentėms trūksta žinių apie pakaitinę hormonų terapiją (PHT). PHT nesirenkama dėl baimės ar rizikos pakenkti sveikatai. Respondentės slaugytojo vaidmenį įvardija kaip svarbų ir nori, kad jis suteiktų informacijos apie ilgalaikės PHT naudojimo pasekmes ir poveikį, galimą šalutinį poveikį ir rizikas, naudą, skirtingas PHT formas (tabletes, pleistrus, gelius) ir jų vartojimą.

Literatūra

1. Besong C., Philippeaux S., Bham A., Gustinvil N., Castine A., Varrassi G., Sutker P., Miller B. C., Burroughs C. R., Gennuso S., Shekoohi S., & Kaye A. D. (2024). Managing Menopause: The Evolving Role of Estrogens, Selective Serotonin Reuptake Inhibitors, and Phytoestrogens in Balancing Hormonal Fluctuations. *Cureus*, 23(23). <https://doi.org/10.7759/cureus.70440>
2. Ahmed A. M. M., & El-Nemer A. M. R. (2021). Assessing Women's Experience and Perception of Menopause. *International Journal of nursing*. 8 (2).

Eišiškių miestelio gyventojų žinios apie širdies ir kraujagyslių ligų prevencijos programą

Ana Čuprevič, Zyta Kuzborska

Vilniaus kolegijos Sveikatos mokslų fakultetas

Tyrimo pagrindimas. Remiantis Pasaulio sveikatos organizacijos (PSO) duomenimis, širdies ir kraujagyslių ligos (ŠKL) vis dar išlieka vienos dažniausių ligų visame pasaulyje, nuo jų kasmet nukenčia 17,9 mln. žmonių [1]. Daugiau nei 4 mln. europiečių kasmet miršta nuo ŠKL, ypač nuo koronarinės širdies ligos ir insulto. Tyrimais įrodyta, kad ŠKL turi didelių ekonominių pasekmių Europos Sąjungos šalims. Atlikti skaičiavimai rodo, kad Europos Sąjungos šalys dėl ŠKL kasmet patiria 210 mlrd. nuostolį [2]. Statistikos duomenimis didžiausias sergamumas ir mirtingumas užfiksuotas Lietuvoje, palyginti su Vakarų Europos ar Skandinavijos šalimis. 2006 m. Lietuvoje pradėta taikyti ŠKL programa asmenims, turintiems indikacijas susirgti šiomis ligomis. Šios programos tikslas – vengti rizikos veiksnių, galinčių paveikti asmens sveikatą [3]. Mokslinėje literatūroje nurodoma, kad tarp daugybės rizikos veiksnių, prisidedančių prie širdies ir kraujagyslių ligų, yra hipertenzija, rūkymas, dislipidemija, cukrinis diabetas, nutukimas ir geriamųjų kontraceptikų vartojimas. Žinių apie šiuos rizikos veiksnius sklaida yra pirmoji ir viena pagrindinių prevencijos priemonių. Tyrimai parodė, kad geresnės paciento žinios sąlygoja geresnius gydymo rezultatus [4]. Pacientų žinios turi lemiamą vaidmenį optimizuojant gydymo rezultatus sveikatos priežiūros organizacijoms užkertant kelią širdies ir kraujagyslių ligoms [5].

Tikslas – išnagrinėti Eišiškių miestelio gyventojų žinias apie širdies ir kraujagyslių ligų prevencijos programą.

Metodas. Taikytas kiekybinis tyrimo metodas – anketavimas. Tiriamųjų imtis – 46 žmonės.

Rezultatai. Daugiau nei du trečdaliai dalyvių buvo susipažinę su širdies ir kraujagyslių ligų prevencijos programa. Tačiau apie Lietuvoje nemokamai prieinamą ŠKL prevencijos programą nežinojo kiek mažiau nei pusė tiriamųjų. Daugiau nei trys penktadaliai respondentų žinojo, kokio amžiaus asmenys ir koku dažnumu gali dalyvauti programoje. Didžioji dalis apklaustųjų žinojo apie programoje naudojamus tyrimus.

Išvados. Įvertinus Eišiškių miestelio gyventojų žinias apie širdies ir kraujagyslių ligas, paaiškėjo, kad moterų žinios yra geresnės nei vyrų. Respondentai turi žinių apie širdies ir kraujagyslių ligų prevencinę programą, tačiau vis dar trūksta informacijos apie prevencinės programos atliekamus instrumentinius bei laboratorinius tyrimus.

Literatūra

1. Khaltayev N., Axelrod S. Countrywide cardiovascular disease prevention and control in 49 countries with different socio-economic status. *Chronic Dis Transl Med.* 2022;8(4):202–212. doi: 10.1002/cdt3.34
2. Movsisyan N. K., Vinciguerra M., Medina-Inojosa J. R., Lopez-Jimenez F. Cardiovascular diseases in Central and Eastern Europe: A call for more surveillance and evidence-based health promotion. *Ann Glob Health.* 2020;86(1):21. doi: 10.5334/aogh.2713
3. Laucevičius A., Rinkūnienė E., Ryliškytė L., Kasiulevičius V., Jatužis D., Petrulionienė Ž., Badarienė J., Navickas R., Jucevičienė A., Kutkienė S., Solovjova S., Andrejevaitė V., Lisauskienė I., Zupkauskienė J., Purnaitė R., Gurevičius R., Mikolaitytė J. Primary prevention strategy for cardiovascular disease in Lithuania. *Semin Cardiovasc Med.* 2019;25(1):14–39. doi: 10.2478/sem-card-2019-0004
4. Salimi S., Kuşcu G. Factors influencing cardiovascular patients' knowledge of CVD risk factors. *J Vasc Nurs.* 2023 Sep;41(3):121–124. doi: 10.1016/j.jvn.2023.05.008
5. Maculewicz E., Pabin A., Kowalczyk K., Dziuda Ł., Bialek A. Endogenous risk factors of cardiovascular diseases (CVDs) in military professionals with a special emphasis on military pilots. *J Clin Med.* 2022;11(15):4314. doi: 10.3390/jcm11154314

Vaikų iki vienerių metų miego ir saugios aplinkos gyvybinių veiklų užtikrinimas

Ausma Krasauskaitė, Greta Jakutė

Vilniaus kolegijos Sveikatos priežiūros fakulteto Slaugos katedra

Tyrimo pagrindimas. Kūdikių iki vienerių metų saugi aplinka ir miegas yra vienas svarbiausių veiksnių, tiesiogiai susijusių su kūdikių gerove. Nesaugi aplinka ir nesaugūs miego įpročiai kūdikių sveikatai gali turėti rimtų pasekmių, tokių kaip: kvėpavimo sutrikimai miego metu, vystymosi problemos, ar net sukelti staigios kūdikių mirties sindromą (SKMS). Todėl yra būtina suteikti tėvams ir globėjams aiškią ir nuoseklią informaciją apie saugų kūdikių miegą, kad būtų užtikrinta jų saugumas ir gyvybinių veiklų funkcijos.

Tikslas – ištirti vaikų iki vienerių metų amžiaus miego ir saugios aplinkos gyvybinių veiklų užtikrinimą.

Metodai. Tyrime dalyvavo 8 slaugytojai, atitinkantys iš anksto numatytus atrankos tyrimui kriterijus: didesnė nei vienerių metų patirtis dirbant su vaikais, važiavimas į patronažus namuose. Pasirinktas kokybinis, pusiau struktūrinis interviu metodas, kuris suteikia galimybę giliau suprasti dalyvaujančių respondentų patirtis, nuomones ir požiūrius [1]. Interviu klausimai sukurti darbo autorės, remiantis išanalizuotais moksliniais literatūros šaltiniais. Pusiau struktūruoto interviu klausimai apėmė temas, susijusias su saugaus kūdikio miego rekomendacijų taikymu, tėvų edukacija ir mokymo procesais, taip pat slaugytojų patirtimis bei iššūkiais. Tyrimas atliktas laikantis etikos principų [2].

Rezultatai. Visi apklausti slaugytojai ($N = 8$) aktyviai dalyvauja užtikrinant kūdikių iki vienerių metų saugų miegą ir aplinką. Respondentai pabrėžė, kad pagrindinės problemos yra netinkama miego poza, lovos dalijimasis su kūdikiu, pavojingų daiktų laikymas lovytėje ir netinkama kambario temperatūra. Respondentai nurodė, kad pagrindinės kliūtys yra informacijos trūkumas, prieštaringi aplinkinių patarimai bei ribotos gyvenimo sąlygos. Slaugytojai išskyrė prevencines priemones, padedančias sumažinti su miegu susijusias rizikas, tokias kaip: tinkamos miego aplinkos kūrimas, pavojingų daiktų pašalinimas iš miego zonos ir teisingos miego pozos užtikrinimas. Jos yra labai svarbios užtikrinant saugų vaiko miegą, saugią aplinką ir gyvybines veiklas.

Išvados. Pagrindinės kūdikių miego ir saugios aplinkos problemos kyla dėl netinkamų miego įpročių, o tai dažnai lemia informacijos trūkumas, todėl slaugytojai atlieka svarbų vaidmenį mokydami tėvus, kaip išvengti rizikos veiksnių.

Literatūra

1. Rupšienė L. (2007). Kokybinių tyrimų duomenų rinkimo metodologija. Klaipėdos universitetas.
2. Gaižauskaitė I. & Valavičienė N. (2016). Socialinių tikimybių metodai: kokybinis interviu. Registrų centras. Vilnius. <https://cris.mruni.eu/server/api/core/bitstreams/6bc9b0c7-425b-4420-a2cd-e6ec2d12736a/content>

Profesinės kompetencijos sąsajos su edukaciniais komponentais: iš slaugos studentų perspektyvos

Katažyna Aneta Borščevska¹, Viktorija Kielė^{1, 2}, Natalja Istomina¹

¹ Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto Sveikatos mokslų instituto Slaugos katedra

² Vilniaus kolegijos Sveikatos priežiūros fakultetas

Tyrimo pagrindimas. Tinkama profesinė kompetencija užtikrina pacientų priežiūros kokybę, saugą ir profesinių standartų laikymąsi [1]. Slaugytojų profesiniai įgūdžiai turi būti įgyjami tuoj po studijų baigimo ir nepertraukiamai tobulinami įvairiuose mokymuose, tobulinimosi kursuose [2–4]. Tokie mokymo elementai kaip praktika, paskaitos ir simuliaciniai užsiėmimai yra būtini studijuojant, siekiant įgyti aukštą slaugytojo profesinę kompetenciją, kad būtų lengviau pradėti praktinį slaugytojo darbą, taip įtvirtinant savo žinias ir stiprinant pasitikėjimą savimi [1–6].

Svarbu tobulinti studijų programas aukštosiose mokyklose, keisti praktikų organizavimą ir skatinti dėstytojus naudoti mokymo komponentus, atsižvelgiant į Lietuvos ir pasaulio sveikatos priežiūros pokyčius, taip siekiant ugdyti kompetentingus slaugos specialistus [4, 7–10].

Tikslas – nustatyti profesinės kompetencijos sąsajas su edukaciniais komponentais iš slaugos studentų perspektyvos.

Metodai. Mokslinės literatūros paieška atlikta duomenų bazėje *PubMed (Medline)*. Pagal atmetimo ir įtraukimo kriterijus į sisteminę apžvalgą įtraukti ir išnagrinėti 5 moksliniai straipsniai. Atlikta tiriamoji mokslinės literatūros apžvalga ir analizė [11].

Rezultatai. Penki moksliniai tyrimai atitiko įtraukimo kriterijus. Atlikus apžvalgą nustatyta, kad tyrimuose daugiausia dėmesio skirta slaugos studentų kompetencijoms tobulinti. Dažniausiai nagrinėti šie edukaciniai komponentai: dėstytojų ir (arba) mentorių kompetencijos, klinikinė praktika ir mokymas bei mokymasis slaugos programose. Kartu šie komponentai sudaro visapusišką mokymo ir mokymosi aplinką, kuri skatina slaugos studentų profesinį tobulėjimą ir parengia juos būsimiems iššūkiams sveikatos priežiūros srityje [12–16].

Išvados. Dažniausiai analizuojami šie mokymo/edukaciniai komponentai: klinikinė praktika, mentorystė ir mokymo bei mokymosi metodai. Edukacinių komponentų poveikis profesinei kompetencijai vertinamas įvairiai.

Literatūra

1. Flinkman M., Leino-Kilpi H., Numminen O., Jeon Y., Kuokkanen L., Meretoja R. Nurse Competence Scale: a systematic and psychometric review. *Journal of Advanced Nursing*. 2017 May 7;73(5):1035–1050. <https://doi.org/10.1111/jan.13183>

2. Lejonqvist G. B., Kajander-Unkuri S. Evaluating nursing competence with the Nurse Competence Scale from an ontological and contextual point of view: An integrative literature review. *Nordic Journal of Nursing Research*. 2022 Mar 24;42(1):7–17. <https://doi.org/10.1177/20571585211000972>
3. Lietuvos sveikatos apsaugos ministro įsakymas Dėl Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2011 m. birželio 8 d. Įsakymo nr. V-591 „Dėl Lietuvos medicinos normos MN 28:2011 „Bendrosios praktikos slaugytojas. Teisės, pareigos, kompetencija ir atsakomybė“ patvirtinimo“ pakeitimo. 2019 m. liepos 12 d. Nr. V-828. Iš teisės aktų registro [interaktyvus]. [žiūrėta 2024-11-09]. Prieiga per internetą: <https://eseimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/024dd4c1a6d911e9aab6d8dd69c6da66>
4. Baltinaitė G., Zagurskienė D., Riklikienė O., Mikkonen K., Kääriäinen M. „Slaugos praktikos mokytojų kompetencijos vertinimas jų pačių požiūriu“. *Socialinė sveikata*. 2019;1(9). http://www.socialinisdarbas.lt/files/socialinisdarbaslt/SS_9%20.pdf#page=6
5. Visiers-Jiménez L., Suikkala A., Salminen L., Leino-Kilpi H., Löyttyniemi E., Henriques M. A., et al. Clinical learning environment and graduating nursing students' competence: A multicountry cross-sectional study. *Nursing & Health Sciences*. 2021 Jun 25;23(2):398–410. <https://doi.org/10.1111/nhs.12819>
6. Kaihlanen A. M., Gluschkoff K., Koskinen S., Salminen L., Strandell-Laine C., Fuster Linares P., et al. Final clinical practicum shapes the transition experience and occupational commitment 10 of newly graduated nurses in Europe—a longitudinal study. *Journal of Advanced Nursing*. 2021 Dec 8;77(12):4782–4792. <https://doi.org/10.1111/jan.15060>
7. Urbonaitė E., Kriukelytė D. Slaugos programos studentų pasitenkinimas klinicine praktika ir jos organizavimu. *Socialinė sveikata*. 2021;1(12):58–66. Available from: https://sm-hs.eu/wp-content/uploads/2019/12/SM-HS_296_183-189.pdf
8. Mažionienė A., Gerikienė V. Studentų pasitenkinimo klinicine mokymo aplinka sąsajos su mokymąsi sąlygojančiais veiksniais. *Sveikatos mokslai*. 2020;29(6):183–189. doi: <https://doi.org/10.35988/sm-hs.2019.124>
9. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva 2005/36/EC. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:32005L0036&from=EN>
10. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva 2013/55/EU. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:31013L0055&from=EN>
11. Davies A. Carrying out systematic literature reviews: an introduction. *British journal of nursing*. Mark Allen Publishing. 2019 Aug 8;28(15):1008–1014. doi:10.12968/bjon.2019.28.15.1008. PMID:31393770
12. Zeleníková R., Gurková E., Pěružková R., Štureková L., Jarošová D., Kajander-Unkuri S. Self-assessed competence of final-year nursing students. *Nursing Open*. 2023 Jul;10(7):4607–4618. doi:10.1002/nop2.1708
13. Mousavi S. K., Javadzadeh A., Hasankhani H., Parizad Z. A. Relationship between learning styles and clinical competency in nursing students. *BMC Medical Education*. 2024 Apr 26;24(1):469. doi:10.1186/s12909-024-05432-z
14. Munangatire T., Jacob V., Tomas N. Perceived competence and related factors affecting the development of the clinical competence of nursing students at two university sites in 11 Namibia: a cross-sectional study. *BMC Medical Education*. 2024 Jul 9;24(1):743. doi:10.1186/s12909-024-05729-z
15. Sümen A., Adibelli D. The effect of case-based teaching method on professional competence and clinical decision-making levels of public health nursing students: A sequential explanatory mixed-methods study. *Public Health Nursing*. 2024 May-Jun;41(3):446–457. doi:10.1111/phn.13301. Epub 2024 Mar 7
16. Forsman H., Jansson I., Leksell J., Lepp M., Sundin Andersson C., Engström M., et al. Clusters of competence: Relationship between self-reported professional competence and achievement on a national examination among graduating nursing students. *Journal of Advanced Nursing*. 2020 Jan 28;76(1):199–208. doi:10.1111/jan.14222

Informacinių technologijų naudojimas slaugytojo ir paciento komunikacijoje: iššūkiai ir galimybės

Jorė Noreikaitė, lekt. Renata Giliun

Vilniaus universitetas

Tyrimo pagrindimas. Komunikacija tarp slaugytojo ir paciento – esminė slaugos dalis, gerinanti pacientų pasitenkinimą sveikatos priežiūros paslaugomis bei klinikinius rezultatus [1]. Siekiant tobulinti slaugos veiklą, vis dažniau į slaugos priežiūrą yra įtraukiamos informacinės technologijos, kad pacientai galėtų lengvai gauti savo sveikatos informaciją ir aktyviai įsitraukti į slaugos procesą [2, 3]. Tačiau gydymo įstaigos susiduria su sunkumais diegiant technologijas dėl menko informacinio raštingumo, nepakankamų finansinių išteklių ir kitų iššūkių [4]. Technologijos ir medicina sparčiai žengia į ateitį kartu, todėl svarbu nagrinėti šios srities technologijų galimybes ir iššūkius, kad sveikatos priežiūros įstaigos pilnai išnaudotų technologinių komunikacinių priemonių potencialą [5].

Tikslas – įvertinti komunikaciją tarp slaugytojo ir paciento naudojant informacines technologijas.

Metodai. Taikytas kiekybinis tyrimo metodas, naudotas instrumentas – klausimynas. Pagal *Paniotto* formulę buvo apskaičiuota tyrimo imtis – 394 bendrosios praktikos slaugytojai. Tyrimas atliktas Lietuvos gydymo įstaigose, respondentams buvo pateiktos anoniminės popierinės anketos.

Rezultatai. Atliekant tyrimo rezultatų analizę pagal vidurkius ir standartinius nuokrypius, nustatyta, kad didžioji dalis respondentų teigiamai įvertino elektroninių medicininių įrašų naudojimą slaugos praktikoje, nes jis palengvina darbo procesą dėl galimybės bet kuriuo metu, bet kurioje darbo vietoje gauti reikiamą informaciją. Pagrindiniai iššūkiai diegti technologijas – didelė technologijų kaina, kompiuterinių žinių stoka, asmens duomenų saugumas, mažėjantis specialisto ir paciento bendravimas. Respondentai pažymėjo šiuos teigiamus momentus – gerėja gydymo kokybė, paciento informacija lengvai randama, mažiau pasitaiko duomenų įvedimo klaidų.

Išvados

1. Didžioji dalis slaugytojų teigiamai vertina technologijų integraciją į slaugos praktiką, nes ji prisideda prie darbo proceso efektyvumo didinimo, užtikrina lengvai suprantamą sistemų naudojimą ir sudaro sąlygas operatyviai pasiekti paciento informaciją nepriklausomai nuo darbo vietos ar laiko.
2. Technologijų integracija į slaugos praktiką sudaro prielaidas efektyvesnei slaugytojo ir paciento komunikacijai, mažina duomenų įvedimo klaidų galimybę bei optimizuoja informacijos apdorojimą.

3. Slaugos praktikoje technologijų diegimą riboja didelės įrangos sąnaudos, asmens duomenų saugumo klausimai ir nepakankamas informacinis raštingumas. Dėl to gali pasireikšti neigiamas poveikis slaugytojo ir paciento tiesioginiam bendravimui.

Literatūra

1. Alshalawi S, Aljedaani S, Fintyanh D., Salim S, Fairaq W, Refaei S. The Effect of Nurse-Patient Communication on Patient Satisfaction in the Emergency Department. *J Nurs Midwifery Sci.* 2020;7(2):45–51. Prieiga internetu: <https://doi.org/10.5812/jnms-158740>
2. Bakhshi H., Shariati M. J., Basirinezhad M. H., Ebrahimi H. Comparison of barriers to effective nurse-patient communication in COVID-19 and non-COVID-19 wards. *BMC Nurs.* 2024 gegužės 16;23(1):328. Prieiga internetu: [10.1186/s12912-024-01947-4](https://doi.org/10.1186/s12912-024-01947-4).
3. Lacerda J. F. E. de, Santos P. S. P. dos, Maia E. R., Oliveira D. R. de, Viana M. C. A., Cavalcante E. G. R. Effective communication in the nurse-patient relationship in the light of Transcultural Interprofessional Practice model. *Rev Rene.* 2021;22: e61443. Prieiga internetu: <https://doi.org/10.15253/2175-6783.20212261443>
4. Nashwan A. J , Cabrega J. A., Othman M. I., Khedr M. A., Osman Y. M., El-Ashry A. M., Naif R., Mousa A. A. The evolving role of nursing informatics in the era of artificial intelligence. *Int Nurs Rev.* 2025;72(1):e13084. Prieiga internetu: <https://doi.org/10.1111/inr.13084>
5. Tetteh L., Aziato L., Mensah G. P., Vehviläinen-Julkunen K., Kwegyir-Afful E. Burns pain management: The role of nurse-patient communication. *Burns.* 2021;47(6):1416–1423. Prieiga internetu: <https://doi.org/10.1016/j.burns.2020.11.011>

Slaugytojų psichosocialinis stresas ir sąsajos su socialiniais bei demografiniais veiksniais

EMA BUTKUTĖ, ARŪNAS EMELJANOVAS, RITA URBANAVIČĖ

Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto Sveikatos mokslų institutas

Tyrimo pagrindimas. Slaugytojo profesija dėl darbo pobūdžio ir sąlygų visame pasaulyje yra labai įtempta ir sukelia stresą, kuris gali turėti neigiamą poveikį tiek fizinei, tiek psichikos sveikatai [1, 2]. Psichosocialinis stresas gali lemti elgesio sutrikimus ir psichiatrinių sergamumą, įskaitant nemigą, nerimą, depresiją, perdegimą, dirglumą bei psichoaktyviųjų medžiagų vartojimą [3, 4]. Psichosocialinio streso poveikis asmenims yra skirtingas, priklausomai nuo demografinių charakteristikų, tokių kaip amžius, išsilavinimas, darbo stažas ir darbo pamaina [5]. Psichikos sveikatos sutrikimai gali turėti neigiamą poveikį slaugytojų darbingumui, o tai galiausiai gali turėti įtakos pacientų gydymo rezultatams [6].

Tikslas – įvertinti slaugytojų psichosocialinį stresą ir sąsajas su socialiniais bei demografiniais veiksniais.

Metodai. Atliktas kiekybinis tyrimas 2024 m. gruodžio–2025 m. vasario mėn. Anoniminė anketinė apklausa buvo platinama internetu *Facebook* slaugytojų grupėse, taip pat buvo paskelbta Lietuvos slaugos specialistų organizacijos svetainėje. Tyrime dalyvavo 504 slaugytojai. Anketa sudaryta iš 2 dalių: 1) bendrieji klausimai; 2) L. Reederio psichosocialinio streso skalė (angl. *L. Reeder psychosocial stress scale*) [7]. Duomenų statistinei analizei naudoti *Microsoft Office Excel 2016* ir *IBM SPSS Statistics 23.0* programiniai paketai. Statistinėms išvadoms formuluoti naudotas reikšmingumo lygmuo $p = 0,05$.

Rezultatai. Beveik pusė apklausoje dalyvavusių slaugytojų darbo metu jautė nervinę įtampą (46,6 proc.; $n = 235$), daugiau nei ketvirtadalis nepatyrė streso (31,6 proc.; $n = 159$), o stresinės būsenos tyrimo dalyvių buvo mažiausiai (21,8 proc.; $n = 110$). Tyrimu nustatyta, kad sąsajos tarp apklaustų slaugytojų jaučiamo psichosocialinio streso ir išsilavinimo nebuvo statistiškai reikšmingos ($p > 0,05$), tačiau tarp psichosocialinio streso ir amžiaus grupių bei darbo stažo trukmės pastebėta neigiamų labai silpnų reikšmingų statistinių ryšių. Tikėtina, kad, didėjant tyrimo dalyvių amžiui ($r = -0,149$; $p = 0,001$) ir darbo stažui ($r = -0,119$; $p = 0,007$), psichosocialinio streso lygis statistiškai reikšmingai sumažėtų.

Išvados. Nustatyta, kad beveik pusė slaugytojų jaučia nervinę įtampą darbo metu, o beveik ketvirtadalis teigia esą stresinės būsenos. Tarp psichosocialinio streso ir amžiaus grupių bei darbo stažo trukmės matyti neigiamų labai silpnų reikšmingų statistinių ryšių.

Literatūra

1. Bardhan R., Heaton K., Davis M., Chen P., Dickinson D. A., Lungu C. T. A Cross Sectional Study Evaluating Psychosocial Job Stress and Health Risk in Emergency Department Nurses. *Int J Environ Res Public Health*. 2019;16(18):3243. Published 2019 Sep 4. doi:10.3390/ijerph16183243
2. Babapour A. R., Gahassab-Mozaffari N., Fathnezhad-Kazemi A. Nurses' job stress and its impact on quality of life and caring behaviors: a cross-sectional study. *BMC Nurs*. 2022;21(1):75. Published 2022 Mar 31. doi:10.1186/s12912-022-00852-y
3. Li Y., Wang Y., Lv X., et al. Effects of Factors Related to Shift Work on Depression and Anxiety in Nurses. *Front Public Health*. 2022;10:926988. Published 2022 Jul 11. doi:10.3389/fpubh.2022.926988
4. Huang C. L., Wu M. P., Ho C. H., Wang J. J. Risks of treated anxiety, depression, and insomnia among nurses: A nationwide longitudinal cohort study. *PLoS One*. 2018;13(9):e0204224. Published 2018 Sep 25. doi:10.1371/journal.pone.0204224
5. Wazqar D. Y., Kerr M., Regan S., Orchard C. An integrative review of the influence of job strain and coping on nurses' work performance: Understanding the gaps in oncology nursing research. *Int J Nurs Sci*. 2017;4(4):418–429. Published 2017 Sep 20. doi:10.1016/j.ijnss.2017.09.003
6. Rafiei S., Souri S., Nejatifar Z., Amerzadeh M. The moderating role of self-efficacy in the relationship between occupational stress and mental health issues among nurses. *Sci Rep*. 2024;14(1):15913. Published 2024 Jul 10. doi:10.1038/s41598-024-66357-7
7. Goštautas A. Psichologiniai streso aspektai. *Sveikata*. 1999;6:55–58.

Darbingo amžiaus žmonių miego kokybė ir jai įtaką turinčių veiksnių įvertinimas

Donata Ceiko, Renata Giliun

Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto Sveikatos mokslų instituto Slaugos katedra

Tyrimo pagrindimas. Darbingo amžiaus žmonių miego kokybė ir ją lemiantys veiksniai plačiai analizuojami įvairiuose moksliniuose šaltiniuose. Miego trūkumas, viena pagrindinių XXI a. visuomenės sveikatos problemų, turinti neigiamų pasekmių žmonių sveikatai ir bendrai organizmo sistemai. Pakankamas miego kiekis gali reikšmingai prisidėti prie kūrybiškumo ir produktyvumo darbinėje veikloje. Be to, optimalus miegas stiprina organizmo atsparumą stresui. Todėl kiekvienas asmuo turėtų žinoti, kokie veiksniai neigiamai veikia miego kokybę, gebėti juos atpažinti ir, kiek įmanoma, jų vengti.

Tikslas – įvertinti darbingo amžiaus žmonių miego kokybę ir jai įtaką turinčius veiksnius.

Metodai. Atliktas kiekybinis tyrimas, taikyta internetinė anketinė apklausa. Tyrimo metu išanalizuota 410 tinkamai užpildytų respondentų klausimynų (anketų). Miego kokybei vertinti naudotas Pitsburgo miego kokybės indekso klausimynas; stresui – *Reeder* streso skalės klausimynas ir bendri klausimai. Duomenys apdoroti *SPSS v. 24* ir *Microsoft Office 365* programomis.

Rezultatai. Tyrimo duomenimis, daugumai respondentų ($n = 290$; 70,73 proc.) nustatyta prasta miego kokybė. Nors tyrimo rezultatai parodė, kad prastas miegas būdingas ir moterims, ir vyrams, dažniausiai jis pasireiškė 25–34 metų amžiaus moterų grupėje. Tik 10,49 proc. apklaustųjų subjektyviai įvertino savo miego kokybę kaip labai gerą. Tyrimas atskleidė statistiškai reikšmingą ryšį tarp miego kokybės, amžiaus grupių ir šeiminės padėties ($p = 0,030$). Nustatyta, kad migdomųjų vartojimas visose amžiaus grupėse statistiškai reikšmingai koreliuoja su prastesne miego kokybe ($p = 0,000498$). Suvokto streso lygiai tarp respondentų pasiskirstė tolygiai – ir nervinę įtampą, ir stresinę būseną nurodė po 43 proc. apklaustųjų. Gauti duomenys taip pat atskleidė, kad tarp streso, amžiaus grupių ir išsilavinimo egzistuoja statistiškai reikšmingas ryšys ($p = 0,0017$). Gauti rezultatai parodė, kad respondentai, patiriantys didesnę stresą, dažniau kenčia dėl blogo miego ($p = 0,000$).

Išvados. Didžiajai daliai tyrimo dalyvių nustatyta prasta miego kokybė, kuriai reikšmingą įtaką daro sociodemografiniai veiksniai bei patiriamas stresas. Esant didesniai streso lygiui, bloga miego kokybė pasireiškia dažniau. Miego kokybė ir stresas – opi darbingo amžiaus žmonių problema, kuri su amžiumi linkusi stiprėti.

Literatūra

1. Akhlad M., Siddiqui H. A., Azharuddin M. Relationship between Sleep Deprivation and Daytime Sleepiness in different Groups of the Population: A Cross-sectional Study. *Journal of Clinical Diagnostic Research* 2024;18(4):YC01–YC04. <https://www.doi.org/10.7860/JCDR/2024/67120/19238>
2. Lo Martire V., Berteotti Ch., Zoccoli G., Bastianini S. Improving Sleep to Improve Stress Resilience. *Current Sleep Medicine Reports*. 2024;10(1):23–33. <https://doi.org/10.1007/s40675-024-00274-z>

Ekonominių veiksnių poveikis slaugos praktikai Europoje nuo XIX amžiaus iki dabarties

Dominika Ropengo, Natalja Istomina, Rita Urbanavičė

Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto Sveikatos mokslų institutas

Tyrimo pagrindimas. Slaugos istorijos vystymosi Europoje analizė padeda suprasti, kaip slaugytojo profesija keitėsi nuo XIX amžiaus iki mūsų dienų, kokie ekonominiai ar kiti veiksniai jai turėjo įtakos ir kaip tai paveikė šiuolaikinę slaugos praktiką. Ekonominės krizės turėjo reikšmingą poveikį slaugos praktikai Europoje nuo XIX amžiaus iki dabarties, nes ne tik paveikė sveikatos priežiūros finansavimą, bet ir padarė įtaką slaugos darbo sąlygoms, personalo skaičiui ir pacientų priežiūros kokybei.

Tikslas – išanalizuoti ekonominių veiksnių poveikį slaugos praktikai Europoje.

Metodai. Literatūros šaltinių paieška buvo atlikta naudojant PRISMA metodą. Sistemine mokslinė literatūra paieška atlikta duomenų bazėse *PubMed*, *Web of Science* ir mokslinės informacijos paieškos sistemoje *Google Scholar* naudojant paieškos žodžius ir žodžių derinius lietuvių ir anglų kalbomis: slaugytojų migracija (angl. *nursing migration*), ekonominės krizės (angl. *economical crisis*), ekonominiai (angl. *economical*), problemos (angl. *problems*), veiksniai (angl. *factors*), poveikis (angl. *impact*), senėjanti visuomenė (angl. *ageing society*) su loginiais operatoriais *AND*, *OR*. Į apžvalgą įtraukti atviros prieigos, viso teksto straipsniai anglų ir lietuvių kalbomis. Duomenys klasifikuoti pagal šiuos pagrindinius ekonominius aspektus: sveikatos priežiūros finansavimas, slaugytojų migracija, finansinės krizės ir senėjanti visuomenė.

Rezultatai. Ekonominės krizės Europoje, ypač 2008 m. finansų krizė, reikšmingai paveikė slaugos sektorių, nes sveikatos apsaugos sektoriaus biudžeto mažinimas lėmė slaugytojų darbo užmokesčio mažinimą, didino jų darbo krūvį bei blogėjo slaugytojų darbo sąlygos. Slaugytojų darbo krūvio didėjimui taip pat įtakos turėjo senyvo amžiaus (65+ m.) žmonių skaičiaus augimas Europoje. Šie veiksniai sukėlė didelio masto slaugytojų migraciją iš mažesnes pajamas turinčių šalių į ekonomiškai stipresnes šalis, kuriose buvo geresnės darbo sąlygos ir didesnis darbo užmokestis. Moksliniai tyrimai rodo, kad šalies ekonominis stabilumas tiesiogiai veikia ne tik slaugytojus, darbo jėgą, tačiau ir teikiamų slaugos paslaugų kokybę. Todėl labai svarbu užtikrinti tinkamą sveikatos sektoriaus finansavimą.

Išvados. Ekonomikos stabilumas turi tiesioginį poveikį ne tik slaugytojų migracijai, netinkamų darbo sąlygų formavimuisi, tačiau ir slaugos paslaugų kokybei Europoje. Todėl svarbu įgyvendinti ilgalaikes šalies finansines strategijas, nemažinant finansavimo sveikatos sektoriui, kad būtų išvengta slaugytojų migracijos į kitas šalis ir sveikatos priežiūros paslaugų pablogėjimo.

Išplėstinės praktikos slaugytojų kompetencijų tobulinimo iššūkiai Lietuvoje

Justė Karbauskytė¹, Viktorija Kielė^{1,2}, Natalja Istomina¹

¹ Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto Sveikatos mokslų institutas

² Vilniaus kolegijos Sveikatos priežiūros fakultetas

Tyrimo pagrindimas. Tinkamai parengti išplėstinės praktikos slaugytojai (IPS) prisideda prie sveikatos priežiūros kokybės gerinimo, mažina kitų specialistų darbo krūvį ir didina pacientų pasitikėjimą [1–4]. IPS kompetencijų ugdymas dažniausiai vyksta formaliuose kursuose, seminaruose, rengiant mentorystės programas bei per neformalią patirtį darbo vietoje [5]. Tačiau Lietuvoje šis procesas susiduria su reikšmingais iššūkiais – ribotas specializuotų mokymų prieinamumas, finansavimo stoka ir sudėtingas darbo bei mokymosi derinimas apsunkina IPS profesinį tobulėjimą [6]. Be to, IPS mokymosi programos dažnai nepritaikytos jų specifiniams poreikiams ir orientuojamos į bendrosios praktikos slaugytojus, todėl nepakankamai ugdo jiems reikalingas kompetencijas [7]. Dėl šių kliūčių IPS specialistai negali visavertiškai realizuoti savo profesinio potencialo, o tai neigiamai veikia sveikatos priežiūros paslaugų kokybę ir prieinamumą. Siekiant išspręsti šias problemas, būtina didinti praktinių mokymų prieinamumą, užtikrinti efektyvesnį finansavimą bei skatinti tarptautinį bendradarbiavimą, kuris leistų perimti pažangias praktikas ir stiprinti IPS vaidmenį sveikatos sistemoje [8]. Šis tyrimas analizuoja pagrindinius IPS kompetencijų tobulinimo iššūkius Lietuvoje.

Tikslas – išnagrinėti išplėstinės praktikos slaugytojų profesinio tobulinimo iššūkius Lietuvoje.

Medžiaga ir metodai. Kokybinis metodas, pasitelkiant pusiau struktūruotus interviu, siekiant išsiaiškinti išplėstinės praktikos slaugytojų požiūrį į kompetencijų tobulinimo problemas. Tyrime dalyvavo 10 specialistų iš įvairių sveikatos priežiūros sričių, taip užtikrinant platesnį profesinės praktikos kontekstą. Respondentams buvo pateikti klausimai, leidžiantys giliau analizuoti profesinio tobulėjimo iššūkius, poreikius ir galimybes. Surinkti duomenys analizuojami vadovaujantis turinio analizės principais, išskiriant pagrindines kategorijas ir subkategorijas.

Rezultatai. IPS susiduria su ribota specializuotų mokymų pasiūla, finansiniais iššūkiais ir darbdavių paramos stoka. Praktiniai mokymai, ypač simuliacijos, yra itin svarbūs, tačiau jų prieinamumas ribotas. Tarptautinis bendradarbiavimas išryškėjo kaip galimybė stiprinti IPS kompetencijas ir profesinį pripažinimą.

Išvados. IPS profesinio tobulėjimo gerinimui būtina užtikrinti specializuotų mokymų prieinamumą, sudaryti palankesnes finansavimo sąlygas, skatinti tarptautinį bendradarbiavimą, kuris leistų perimti pažangias praktikas ir stiprinti IPS vaidmenį sveikatos sistemoje, taip pat atnaujinti teisinį reglamentavimą, siekiant išplėsti IPS kompetencijas.

Literatūra

1. Mrayyan M. T., Abunab H. Y., Khait A. A., Rababa M. J., Al-Rawashdeh S., Aljunmeeyn A., ir kt. Competency in nursing practice: a concept analysis. *BMJ Open*. 2023; 13(6):e067352. DOI: 10.1136/bmjopen-2022-067352
2. Hutton A., Veenema T. G., Gebbie K. Review of the International Council of Nurses (ICN) Framework of Disaster Nursing Competencies. *Prehosp Disaster Med*. 2016 m.(6):680–683. doi:10.1017/S1049023X1600100X
3. Skela-Savič B. Nursing Development should Now Become a Priority for Health Systems in Europe. *Slovenian Journal of Public Health*. 2023;62(4):162. doi: 10.17229/sjph.62.4.01
4. Penelope J. The effects of problem-based learning on nurse competence: a systematic review. 2016; 10(5). doi: 10.1016/j.nedt.2013.08.009
5. Jurgutis A., Strukčinskienė B., Pačiauskaitė I., Balčiūnas D. Slaugytojų, dirbančių pirminės sveikatos priežiūros srityje, kompetencijų analizė. *Visuomenės sveikata*. 2012:44–50. Prieiga per: http://www.hi.lt/uploads/pdf/visuomenes%20sveikata/2012.priedas1/VS_1priedas_2012_Jurgutis_Strukcinskiene.pdf
6. Juškevičiūtė G., Kielė V., Žalalienė J., Kučinskienė A. Išplėstinės praktikos slaugytojų profesinių kompetencijų tobulinimo galimybės. *Sveikatos mokslai*, 2022; 32(2):104–109. DOI: <https://doi.org/10.35988/sm-hs.2022.060>
7. Mlambo M., Silén C., McGrath C. Lifelong learning and nurses' continuing professional development, a metasynthesis of the literature. *BMC Nursing*. 2021;20(1):62. DOI: 10.1186/s12912-021-00579-2
8. Cant R., Levett-Jones T. Umbrella review: Impact of registered nurses' continuing professional education informed by contemporary reviews of literature. *Nurse Education in Practice*. 2021; 50:102945. DOI: 10.1016/j.nepr.2020.102945

Jaunų žmonių žinios apie melanomą ir jos prevenciją

Kamilė Stonytė, Natalija Juškina

Vilniaus kolegijos Sveikatos priežiūros fakultetas

Tyrimo pagrindimas. Melanoma yra viena pavojingiausių odos vėžio formų, kuri atsiranda iš melanocitų – pigmentą gaminančių ląstelių. Nors melanoma sudaro tik nedidelę dalį visų odos vėžio atvejų, ji pasižymi dideliu mirtingumo rodikliu ir sparčiu plitimu, ypač tarp jaunų žmonių [1]. Pastaraisiais metais vis daugiau jaunų žmonių diagnozuojama melanoma. Tai susiję su keliais veiksniais, tokiais kaip intensyvesnis saulės poveikis, deginimasis soliariumuose ir bendras sveikos gyvensenos įpročių pokytis. Kuo anksčiau melanoma aptinkama, tuo didesnė tikimybė sėkmingai ją gydyti [2]. Todėl labai svarbu, kad jauni žmonės žinotų apie melanomos požymius ir reguliariai tikrintųsi savo odą [3, 4]. Nors melanomos visiškai išvengti neįmanoma, tačiau tinkamos prevencinės priemonės, tokios kaip apsauga nuo saulės ir reguliari odos patikra, gali žymiai sumažinti susirgimo riziką. Šiuo metu jaunų žmonių sveikatos raštingumas nėra pakankamai aukštas. Todėl svarbu vykdyti edukacines programas, kurios padėtų jauniems žmonėms įgyti žinių apie dažniausiai pasitaikančias ligas, įskaitant ir melanomą.

Tikslas – išsiaiškinti jaunų žmonių žinias apie melanomą ir jos prevenciją.

Tiriamieji ir jų imtis, tyrimo metodai. Tyrime dalyvavo 96 jauni žmonės, sutikę dalyvauti tyrime. Tyrimas buvo atliekamas naudojant anketavimo metodą ir vykdomas socialiniame tinkle *Facebook* ir elektroniniame pašte *Outlook*. Visi duomenys, susiję su tiriamųjų žiniomis apie melanomą ir jos prevenciją, surinkti naudojant anketinę apklausą.

Rezultatai. Tyrimo rezultatai parodė, kad jauni žmonės turi žinių apie melanomą, jos rizikos veiksnius, ankstyvus požymius ir prevencines priemones. Dauguma respondentų žinojo apie pagrindinius rizikos veiksnius, tokius kaip UV spinduliuotė, tačiau žinių apie kitus veiksnius, įskaitant alkoholio vartojimą ir sveiką gyvenseną, nepakanka. Dauguma respondentų sutiko su savikontrolės svarba, tačiau tik nedidelė dalis reguliariai tikrinosi savo odą. Tyrimas atskleidė, kad slaugytojai yra svarbus informacijos šaltinis jaunimui. Respondentai vertina slaugytojų vaidmenį melanomos prevencijai.

Išvados. Remiantis tyrimo rezultatais, galima daryti išvadą, kad jaunimo žinios apie melanomą ir jos prevenciją yra pakankamos. Slaugytojai yra svarbus informacijos šaltinis melanomos prevencijai.

Literatūra

1. World Health Organization. (2020). Skin cancers. Retrieved from <https://www.who.int/uv/faq/skincancer/en/index1.html>
2. Davis L. E., Shalin S. C., & Tackett A. J. (2019). Current state of melanoma diagnosis and treatment. *Cancer Biology & Therapy*, 20(11), 1366–1379. <https://doi.org/10.1080/15384047.2019.1640032>
3. Aljanabi M., Enad M. H., Chyad R. M., Jumaa F. A., Mosheer A. D., & ali Altohafi A. S. (2020, March). A review ABCDE evaluated the model for decision by dermatologists for skin lesions using bee colony. In *IOP Conference Series: Materials Science and Engineering* (Vol. 745, No. 1, p. 012098). IOP Publishing.
4. Bolelli F., Lumetti L., Marchesini K., Candeloro E., & Grana C. (2024). Investigating the ABCDE Rule in Convolutional Neural Networks. In *2024 27th International Conference on Pattern Recognition (ICPR)*.

Slaugytojų nuomonė apie medicininių klaidų valdymą ligoninėje

Paulina Brusokaitė, Lina Gedrimė

Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto Sveikatos mokslų instituto Slaugos katedra

Tyrimo pagrindimas. Medicininės klaidos yra pacientų saugos iššūkis, su kuriuo susiduria ligoninės ir sveikatos priežiūros sistemos [1]. Slaugytojai su pacientais praleidžia daugiau laiko nei bet kuris kitas sveikatos priežiūros specialistas, todėl jiems tenka pagrindinis vaidmuo komandoje, nes jie atsakingi už pacientų saugą bei gali reikšmingai sumažinti medicininių klaidų skaičių [2, 3]. Tai rodo būtinybę įvertinti slaugytojų nuomonę apie klaidų valdymą, jų prevenciją.

Tikslas – išanalizuoti slaugytojų nuomonę apie medicininių klaidų valdymą ligoninėje.

Metodai. 2025 m. sausį atliktas kokybinis tyrimas taikant pusiau struktūruotą interviu metodą. Interviu klausimus parengė tyrimo autorė, remdamasi mokslinės literatūros apžvalga. Klausimyną sudaro 11 klausimų. Duomenys buvo rinkti iki duomenų prisotinimo. Tyrimui atlikti gautas Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto mokslinių tyrimų etikos komiteto leidimas ir Lietuvos ligoninės leidimas. Tyrime dalyvavo 15 slaugytojų.

Rezultatai. Tyrime dalyvavusių slaugytojų amžius buvo nuo 23 iki 58 metų, darbo stažas – nuo pusės metų iki 34 metų. Visi tiriamieji buvo moterys. Respondenčių nuomone, mokymai apie medicininės klaidas galėtų padėti jų prevencijai, pavyzdžiui, organizuojant mokymus ar seminarus žinioms atnaujinti ir įgūdžiams tobulinti. Taip pat pabrėžta komunikacijos svarba – būtinybė daugiau kalbėtis, dalintis patirtimi ir patarimais. Tiriamosios nurodė, kad reikia gerinti darbo sąlygas, nes ligoninėje trūksta išteklių, ypač slaugos personalo. Interviu metu taip pat akcentuota vaistų laikymo ir žymėjimo svarba, siekiant išvengti painiavos, kadangi kai kurios vaistų pakuotės yra labai panašios.

Išvados. Siekiant efektyviau valdyti medicininės klaidas, sveikatos priežiūros įstaigoje yra svarbūs nuolatiniai mokymai, nes slaugytojams trūksta žinių. Taip pat svarbu stiprinti komandinį darbą, gerinti tarpusavio komunikaciją bei darbo sąlygas, ypač dėl slaugos personalo ir kitų išteklių ligoninėje. Vaistų sauga – tinkamas jų laikymas, aiškus ženklavimas ir atskyrimas nuo kitų vaistų gali padėti išvengti medicininių klaidų, susijusių su neteisingu vaistų panaudojimu.

Literatūra

1. Aljabari S., Kadhim Z. Common Barriers to Reporting Medical Errors. *ScientificWorld-Journal*. 2021 Jun 10;2021:6494889. doi: 10.1155/2021/6494889. PMID: 34220366; PMCID: PMC8211515
2. Alanazi F. K., Sim J., Lapkin S. Systematic review: Nurses' safety attitudes and their impact on patient outcomes in acute-care hospitals. *Nurs Open*. 2022 Jan;9(1):30–43. doi: 10.1002/nop2.1063. Epub 2021 Sep 19. PMID: 34538027; PMCID: PMC8685891
3. Dirik H. F., Samur M., Seren Intepeler S., Hewison A. Nurses' identification and reporting of medication errors. *J Clin Nurs*. 2019 Mar;28(5–6):931–938. doi: 10.1111/jocn.14716. Epub 2018 Dec 3. PMID: 30428146